

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.39](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.39)

УДК 338.512

К. В. Чичуліна,

к. т. н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

І. О. Чапча,

студентка,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ПОЛТАВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»)

K. V. Chichulina

*PhD, Associate Professor, Department of Enterprise Economics and Leadership
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava*

I. A. Chapcha

student, Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava

FORMATION OF THE OPTIMAL ENTERPRISE COST MANAGEMENT SYSTEM (FOR EXAMPLE, PJSC "POLTAVA MACHINE-BUILDING PLANT")

У статті проведено аналіз витрат та побудована ефективна система управління ними на ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод». Запропоновані заходи щодо оптимізації формування витрат дослідного товариства. Виявлено, що стратегічне управління витратами товариства є одним з важливих шляхів забезпечення його розвитку та конкурентоспроможності його продукції на ринку. Управління витратами в роботі визначено як взаємопов'язаний комплекс робіт, що формують і впливають на процес виникнення і поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності, а також спрямовані на досягнення оптимального рівня витрат в усіх підсистемах товариства за виконання в них будь-яких робіт. В роботі приділено увагу механізму мінімізації витрат підприємств машинобудівної галузі в загальній сумі чистого доходу, оскільки для ефективного використання виробничих ресурсів необхідні поважні структурні зміни якісного характеру в сфері їх управління, як складової частини управління витратами.

In article the analysis of expenses is carried out and the effective system of management on PJSC "Poltava machine-building plant" is constructed. Measures for optimization of expenses formation of research society are offered. It is revealed that the strategic cost management of the company is one of the important ways to ensure its development and competitiveness of its products in the market. Cost management in the work is defined as an interrelated set of activities that form and affect the process of occurrence and behavior of costs in the implementation of economic activities, as well as aimed at achieving the optimal level of costs in all subsystems of the company for performing any work in them. In work the attention is paid to the mechanism of expenses minimization of the machine-building industry enterprises in the total amount of net income, since the efficient use of production resources requires important structural changes of a qualitative

nature, in the sphere of their management, as an integral part of cost management. The paper separately analyzes the profitability of products sold (goods, works, services) in the experimental society. The influence of the magnitude of the costs of activities of companies on the financial results. For operating expenses, the company has reserves to reduce them by reducing administrative costs, sales costs and other operating expenses. The predicted optimal level of expenditures for 2018 has been found. The calculated minimum level of costs should serve the company as the starting point from which it becomes possible to reduce the level of costs by 1 UAH. net income in the planning of spending in 2018. It is proved that the company does not effectively use its financial resources. In particular, management would need to pay attention to other operating expenses, as their amount increased significantly in 2017 compared to 2015. This may be a result of the devaluation of inventories, impairment of assets, write-offs and markdowns of assets, the amount of financial sanctions and the like. Also, administrative expenses increased in 2017 compared to 2015, which negatively affects the financial result of PJSC "Poltava machine-building plant". Therefore, the research society needs to create an optimal cost management system.

Ключові слова: система управління; витрати; підприємство; аналіз; прогнозування.

Keywords: management system; costs; enterprise; analysis; forecasting.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки однією з найважливіших і найскладніших проблем для підприємницьких структур є потреба вибору найкращого варіанту формування витрат в системі стратегічного розвитку підприємства. Саме вибір такого варіанту управління витратами є важливою умовою успішної діяльності підприємства, що дає змогу досягти оптимального рівня витрат виробництва, внаслідок чого зростає конкурентоздатність продукції та стає реальним досягнення довгострокового економічного зростання підприємства. Отже, обрана тема досліджень є актуальною і потребує ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях А.А. Балана, А.В. Крисенко, Л.А. Свистун, К. Ларіонової, К. Вілсона, О. Орлова, М. Чумаченка та ін. представлені дослідження різноманітних систем управління витратами (СУВ), представлені класифікації витрат, виявлені характерні ознаки та тлумачення. Але в окреслених працях відсутній весь алгоритм та рекомендації щодо побудови ефективної системи управління витратами підприємства. Тому, існує потреба формування оптимальної системи управління витратами саме для підприємств машинобудівної галузі.

Вклад основного матеріалу. Організаційно-правовою основою формування витрат підприємства та визначення собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) є нормативні документи законодавчої та виконавчої влади держави. [1].

У першу чергу потрібно сказати, що витрати на підприємстві поділяються в залежності від їх видів діяльності (таблиця 1).

Таблиця 1.
Класифікація витрат підприємства за видами діяльності [2]

Вид діяльності	Витрати
Звичайна діяльність	
Операційна діяльність	Собівартість реалізованої продукції
	Адміністративні витрати
	Витрати на збут
	Інша операційна діяльність
	Інші операційні витрати
Фінансова діяльність	Фінансові витрати
Інвестиційна діяльність	Втрати від участі в капіталі
	Інші витрати
Надзвичайна діяльність	
	Надзвичайні витрати

Витрати підприємства, крім операційної діяльності, формуються також в процесі фінансової та інвестиційної діяльності, надзвичайних подій, а також внаслідок сплати податку на прибуток, дивідендів і податку на додану вартість.

Для підприємств України крок переходу на ощадливе виробництво був би логічним у зв'язку із вступом її у ВТО і значним підвищенням вартості енергоресурсів [3].

Питанню управління витратами приділяють багато уваги [4]. В залежності від спрямованості досліджень науковці по-різному розглядають процеси управління витратами підприємства.

Основними напрямками зменшення витрат є:

- закупівля більш дешевих матеріалів;
- скорочення стану підприємства;
- зміна соціальної політики підприємства в сторону скорочення соціального пакету, премій тощо;
- реалізація майна підприємства.

Аналіз функцій управління витратами надав можливість виділити декілька підходів щодо управління витратами підприємства. Однак, жоден з підходів не відображає цілісності системи управління підприємством. Відтак, розподіл функцій і завдань СУВ необхідно здійснювати узгоджено із функціями управління підприємством. Сформульована гіпотеза дозволила запропонувати систему розподілу функцій і завдань СУВ підприємства та інструментів щодо їх вирішення. Оцінка ефективності системи відбувається в розрізі кожної функції за допомогою системи збалансованих показників моніторингу діяльності і розвитку підприємства в цілому. Основним напрямом подальшої роботи є аналіз існуючих підходів щодо налагодження зворотного зв'язку в процесах реалізації функцій управління СУВ підприємства.

У ході проведеного дослідження серед передових товариств машинобудівної галузі було проаналізовано діяльність ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод», який понад 55 років є одним з провідних українських підприємств по створенню технологічного обладнання для агропромислового комплексу в області м'ясо-птицепереробки.

Питома вага операційних витрат у 2017 році порівняно з 2015 та 2016 роками збільшилася на 3,35 п.пунктів та на 0,24 п.пунктів відповідно. Також спостерігаємо збільшення собівартості реалізованої продукції за період, що досліджується. Так, у 2017 році вона склала 40 709 тис.грн., що на 8 828 тис.грн. більше, ніж у 2015 році та на 1 310 тис.грн., ніж у 2016 році.

В ході дослідження було розраховано витрати, які займають найбільшу частку у структурі операційних витрат (табл. 2).

Витрати ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» виникають у ході забезпечення тих чи інших сфер діяльності. Частина витрат забезпечує виробництво і реалізацію товарної продукції [5]. В процесі виробництва товариства використовують матеріальні, грошові і трудові ресурси.

Проведемо аналіз рентабельності реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на товаристві (табл. 3).

Визначаємо вплив величини витрат діяльності товариства на фінансові результати і дані запишемо у таблицю 4.

Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: резервами збільшення прибутку за рахунок зменшення витрат є собівартість реалізованої продукції – 1 310 тис. грн., адміністративні витрати – 1 004 тис. грн., витрати на збут – 176 тис. грн., інші операційні витрати – 355 тис. грн., інші операційні доходи – 283 тис. інші витрати – 1 тис.грн. А резервами збільшення прибутку за рахунок збільшення доходу є інші операційні доходи – 283 тис. грн., Загальна сума резервів склала 3 128 тис. грн. Питання отримання достовірної інформації про витрати товариства знаходяться у площині формування облікової політики.

Таблиця 2.
Склад та структура витрат, віднесених до певного періоду
на ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» у 2015–2017 рр.

Показники	2015 рік		2016 рік		2017 рік		Структурні зрушення 2017 до 2015	Структурні зрушення 2017 до 2016
	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%	Сума	Питома вага,%		
1.Всього витрат,тис.грн., у тому числі:	40776	100	51262	100	53347	100	100	100
1.1 операційні витрати, з них:	38017	93,23	49385	96,34	51522	96,58	3,35	0,24
1.1.1 собівартість реалізованої продукції	31881	83,86	39399	79,78	40709	79,01	-4,85	-0,77
1.1.2 адміністративні витрати	3890	10,23	5133	10,39	6137	11,91	1,68	1,52
1.1.3 витрати на збут	732	1,93	934	1,89	1110	2,15	0,22	0,26
1.1.4 інші операційні витрати	1514	3,98	3921	7,94	3566	6,92	2,94	-1,02
1.2 фінансові витрати	2677	6,56	1871	3,65	1820	3,41	-3,15	-0,24
1.3 втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4 інші витрати	82	0,21	4	0,01	5	0,01	-0,2	0

Таблиця 3.
Аналіз рентабельності реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» у 2015–2017 рр.

Показники	Значення, %			Абсолютне відхилення, п.пунктів	
	2015	2016	2017	2017 до 2015	2017 до 2016
Валова рентабельність діяльності	11,09	21,36	22,11	11,02	0,75
Операційна рентабельність діяльності	2,31	1,76	1,74	-0,57	-0,02
Чиста рентабельність	0,4	0,36	0,44	0,04	0,08

Таблиця 4.
Результати аналізу впливу зміни витрат на результативні показники діяльності
ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» у 2015–2017 рр.

Показники	Значення, тис.грн.		Вплив фактора, тис.грн.	Резерви збільшення прибутку, тис.грн.	
	2016 рік	2017 рік		За рахунок збільшення доходу	За рахунок зменшення витрат
Чистий дохід	50102	51978	1876	-	-
Собівартість реалізованої продукції	39399	40709	1310	-	1310
Адміністративні витрати	5133	6137	1004	-	1004
Витрати на збут	934	1110	176	-	176
Інші операційні витрати	3921	3566	355	-	355
Інші операційні доходи	167	450	283	283	-
Фінансові витрати	1871	1820	-51	-	-
Інші фінансові доходи	406	371	-35	-	-
Інші витрати	4	5	1	-	-
Інші доходи	849	849	0	0	0
Чистий прибуток	180	230	50	-	-
Всього резерви				283	2845

У ході проведеного дослідження на підприємстві ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» стосовно аналізу витрат, можна зробити наступні рекомендації: застосування методу зменшення залишкової вартості щодо основних засобів є не досить виправданим. Існує необхідність застосування наступних методів нарахування щодо окремих видів основних засобів, а саме: кумулятивний для цехового обладнання та устаткування, підйомно-транспортного обладнання, засобів автоматизації і тому подібне; зменшення залишкової вартості для комп'ютерної та пов'язаної з нею техніки; пряmolінійний метод для будівель, споруд, передавальних пристроїв, інструментів та інвентарю; виробничий метод для легкових автомобілів та вантажних автомобілів вантажопідйомністю до 2 тонн. У склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) рекомендовано включити статтю витрати на утримання і експлуатацію машин та обладнання.

Важливою складовою системи управління витратами на дослідному товаристві є розробка програми щодо зниження витрат виробництва. Постає завдання проаналізувати структуру витрат операційної діяльності підприємства за досліджуваний нами період, та виділити в їх складі, ті статті витрат, які виходячи із існуючих тенденцій діяльності товариства, можуть бути скорочені тобто оптимізовані до певного рівня.

Для того, щоб витрати за статтями привести до порівняльного виду, перерахуємо їх на 1 грн. реалізованої продукції (чистого доходу від реалізації), та знайдемо мінімальний рівень витрат періоду (табл.5).

Розрахований мінімальний рівень витрат має слугувати підприємству тією відправною точкою, до якої стає можливим зменшення рівня витрат на 1 грн. чистого доходу при плануванні витрат у 2018 році.

Таким чином, за даними витратами операційної діяльності у товариства існують резерви їх зниження за рахунок зменшення адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат. Тобто, ці статті витрат у розрахунку на 1 грн. чистого доходу у 2017 році значно перевищували рівень попередніх періодів, відповідно, можна говорити про їх перевитрачання. Для наочності зобразимо понесені витрати ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» та здійснимо їх прогноз на 2018 рік (рис. 1).

Таблиця 5.
Розрахунок рівня витрат на 1 грн. чистого доходу

Стаття	Рік						Мінімальний рівень витрат
	2015		2016		2017		
	тис. грн.	рівень витрат на 1 грн. ЧД	тис. грн.	рівень витрат на 1 грн. ЧД	тис. грн.	рівень витрат на 1 грн. ЧД	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	35857	-	50102	-	51978	-	-
Собівартість реалізованої продукції	31881	0,8891	39399	0,7864	40709	0,7832	0,7832
Адміністративні витрати	3890	0,1085	5133	0,1025	6137	0,1181	0,1025
Витрати на збут	732	0,0204	934	0,0186	1110	0,0214	0,0186
Інші операційні витрати	1514	0,0422	3921	0,0783	3566	0,0686	0,0422
Разом витрат	38017	1,0602	49387	0,9857	51522	0,9912	0,9857

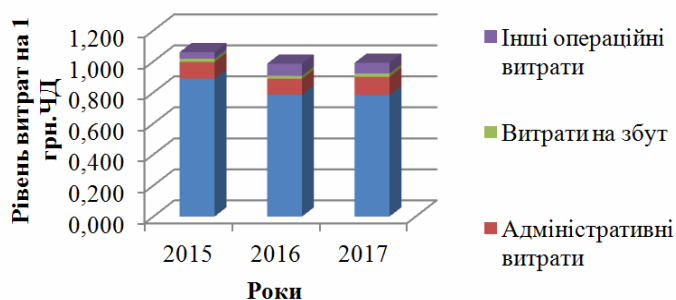

Рис. 1. Планування та оптимізація витрат ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод»

Отже, можна констатувати не ефективну проведену політику товариства щодо формування витрат у 2017 році. Товариству можна було досягти значної економії за витратами у 2017 році та більш раціонально сформувані їх склад. Досягти оптимального рівня витрат ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» у 2017 році вдалося лише за статтею собівартість реалізованої продукції, за іншими статтями наявне перевитрачання ресурсів підприємства, тобто існує резерв зниження витрат. Із даних таблиці 6 видно, що фактичні витрати 2017 році становлять – 51 522 тис. грн., натомість оптимальні складають – 49181,41 тис. грн., тож підприємство не ефективно використало свої фінансові ресурси на 2 340,59 тис.грн.

Таблиця 6.
Прогнозування витрат товариства на 2018 р. та визначення їх оптимального рівня для 2017 р.

Стаття	Факт 2017 р.	Оптимальний 2017 р.	Економія / перевитрачання 2017 р.	Прогноз 2018 р.
Собівартість реалізованої продукції	40709	40709	0	44768,65
Адміністративні витрати	6137	5301,76	-835,24	5831,93
Витрати на збут	1110	987,58	-122,42	1086,34
Інші операційні витрати	3566	2183,08	-1382,92	2401,38
Разом витрат	51522	49181,41	-2340,59	54088,31

Спрогнозуємо оптимальний рівень витрат на 2018 рік знаючи їх мінімальний рівень на 1 грн. чистого доходу та плановий рівень чистого доходу з врахуванням його середнього коефіцієнту зростання за аналізований період, який складає 1,1 пунктів. Отже, очікуваний чистий дохід на 2018 рік становить близько 57 175,80 тис. грн.

Таким чином, виходячи із планового чистого доходу, який зростає, має відбутися і зростання собівартості продукції на 4 059,65 тис. грн. Прогнозний обсяг собівартості в загальній сумі дорівнюватиме 44 768,65 тис. грн.

Зауважимо, що у 2018 році за прогнозами має відбутися лише зростання витрат по собівартості реалізованої продукції, оскільки вони напряму пов'язані із зміною виручки від реалізації, а в нашому випадку очікується збільшення виручки у 2018 році.

Інші статті витрат на 2018 рік ми оптимізуємо за критерієм мінімального рівня витрат у чистому доході. Зокрема, у 2018 році зменшуються адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати на 305,07, 23,66 та 1164,62 тис. грн., порівняно із 2017 роком.

Варто відмітити, що керівництву підприємства потрібно приділити увагу статті інші операційні витрати, оскільки за 2017 рік їх сума значно зросла в порівнянні з 2015 роком. Це може бути наслідком знецінення запасів, псування цінностей, списання та уцінки активів, сума фінансових санкцій тощо. Також зросли адміністративні витрати у 2017 році в порівнянні з 2015 роком, що негативно відображається на фінансовому результаті діяльності ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод».

В результаті проведених оптимізаційних заходів, все це призведе до підвищення фінансового результату від операційної діяльності ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» в плановому 2018 році порівняно з 2017 роком на 1 493,34 тис. грн.

В таблиці 7 розраховані ключові показники операційного аналізу діяльності підприємства за 2015 – 2017 рр., які дадуть змогу з урахуванням намічених тенденцій здійснити операційний аналіз на 2018 рік.

Маржинальний прибуток товариства в середньому відповідає сумі 8 649,33 тис. грн., це означає, що ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» має гарні тенденції діяльності, оскільки повністю покриваються його постійні витрати, які в середньому дорівнюють 7 235,00 тис. грн. та формується фінансовий результат від операційної діяльності у розмірі 1 414,33 тис. грн., тобто підприємство має подальші можливості для розвитку.

Отже, ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» вірно здійснює політику в сфері реалізації продукції, адже чистий дохід повністю покриває змінні витрати понесені безпосередньо при виробництві та покриваються постійні витрати і одержується певна сума прибутку від операційної діяльності.

Таблиця 7.
Показники операційного аналізу за 2015 – 2017 рр.

Показник	Рік			Середнє значення
	2015	2016	2017	
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	35857,00	50102,00	51978,00	45979,00
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	31881,00	39399,00	40709,00	37329,67
Валовий прибуток, тис.грн.	3976,00	10703,00	11269,00	8649,33
Адміністративні витрати, тис. грн.	3890,00	5133,00	1110,00	3377,67
Витрати на збут, тис. грн.	1514,00	3921,00	6137,00	3857,33
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	-1428,00	1649,00	4022,00	1414,33
Умовно постійні витрати, тис.грн.	5404,00	9054,00	7247,00	7235,00
Умовно змінні витрати, тис.грн.	31881,00	39399,00	40709,00	37329,67
Валова маржа, тис. грн.	3976,00	10703,00	11269,00	8649,33
Коефіцієнт валової маржі, %	11,09	21,36	21,68	18,04
Точка беззбитковості, тис.грн.	48735,22	42382,84	33426,62	41514,89
Запас фінансової міцності, тис. грн.	-12878,22	7719,16	18551,38	4464,11

Частка маржинального прибутку у чистому доході в середньому складає 18,04 %. Це означає, що на 1 грн. чистої виручки припадає 0,18 коп. маржинального прибутку, який йде на покриття постійних витрат та формування фінансового результату. На рисунку 2 в точці, що відповідає величині – 37 329,67 тис. грн., пряма залежності прибутку від зміни чистого доходу перетинає горизонтальну вісь (абсцис). Зазначений обсяг виробництва – 37 329,67 тис. грн. є точкою беззбитковості, яка розмежовує сфери збиткового і прибуткового виробництва (продажу).

Рис. 2. Графік точки беззбитковості за середньорічними показниками за період 2015 – 2017 рр., тис. грн.

Через наявність постійних витрат, що в середньому складають – 7235 тис. грн. (точка перетину прямої з вертикальною віссю) виробництво продукції до досягнення точки беззбитковості буде збитковим. Зі зростанням обсягу виробництва, за умови, що змінні витрати на одиницю продукції менші за ціну, збитки будуть зменшуватись і в точці беззбитковості вони дорівнюватимуть нулю. Отже, фінансовий результат буде дорівнювати нулю при чистому доході в 37 329,67 тис. грн. Чистий дохід з урахуванням середньорічного коефіцієнта зростання, який становить 1,1 одиниць, планується на рівні 51 978 тис. грн. Постійні витрати ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» на 2018 рік залишаються не змінними, оскільки не залежать від обсягу випуску продукції, а лише будуть зменшуватись на одиницю виробленої продукції при збільшенні виробництва (табл.2.10). Змінні витрати на 2018 рік при коефіцієнті зростання чистого доходу в 1,1 пункти, плануються підвищитися на 4 059 65 тис. грн., та відповідно їх очікуваний обсяг становитиме 44 768,65 тис. грн.

Таблиця 8.
Аналіз операційної діяльності за 2017 рік та прогноз на 2018 рік

Показник	2017р.	Прогноз на 2018 р.	Відхилення (+/-), 2018/2017 рр.
Чистий дохід від реалізації, тис.грн.	51978,00	57175,80	5197,80
Загальні витрати, тис грн.	47956,00	52015,65	4059,65
Постійні витрати, тис.грн.	7247,00	7247,00	0,00
Змінні витрати, тис.грн.	40709,00	44768,65	4059,65
Валова маржа, тис.грн.	11269,00	12407,15	1138,15
Фінансові результати від операційної діяльності, тис.грн.	4022,00	5160,15	1138,15
Коефіцієнт валової маржі, %	21,68	21,68	-
Точка беззбитковості, тис.грн.	33426,62	33426,62	-
Запас фінансової міцності, тис.грн.	18551,38	23749,18	5197,80

Також очікуємо зростання маржинального прибутку на 2018 рік, який дорівнює сумі постійних витрат і операційного прибутку. Тобто прогноз на 2018 рік має позитивну динаміку і у товариства є бажаним досягти його результати.

Розрахований коефіцієнт валової маржі показує, що на одну гривню чистого доходу буде припадати 0,2168 коп. маржинального прибутку, коли в середньому припадало – 0,18 коп., отже підприємство збереже у 2018 році значення коефіцієнту валової маржі, який дозволяє отримати фінансовий результат в більших обсягах, ніж в середньому на рік за період 2015–2017 рр.

Таким чином, при зростанні обсягу виробництва у 2018 році на 5 197,80 тис. грн. матимемо приріст валової маржі в сумі 1 138,15 тис. грн.

У 2018 році ми спрогнозували точку беззбитковості на тому ж рівні, що і в попередньому році, оскільки не передбачається зміна технології виробництва, нарощення виробничого потенціалу, а відповідно, не змінними залишаться і постійні витрати.

Але прогнозоване зростання обсягів виробництва на 2018 рік, дасть змогу ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» сформувати прибуток в сумі 5 160,15 тис. грн., при заданому рівні постійних витрат і зростанню змінних в обсязі собівартості. В результаті товариству вдасться досягти збільшення запасу фінансової міцності та відповідно його коефіцієнту, що віддаляє товариство від зони збитків та зменшує його виробничі ризики.

Оскільки постійні витрати у 2018 році залишаться на рівні 2017 року, тобто їх частка у сукупних витратах зменшиться, то і величина операційного важеля зменшиться, що говорить про менш чутливу реакцію прибутку на зміну обсягів реалізації продукції.

У 2017 році чистий дохід на рівні 51 978 тис. грн. відповідає фінансовому результату від операційної діяльності до оподаткування та сплати відсотків в обсязі 4 022 тис. грн. Натомість у 2018 році планується

отримати чистий дохід у сумі 57 175,80 тис. грн. і сформувати фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування та сплати відсотків в сумі 5 160,15 тис. грн. Тоді, приріст чистого доходу у 2018 році буде складати 5 197,80 тис. грн., а фінансового результату від операційної діяльності 1 138,15 тис. грн. (рис.3).

Рис. 3. Чистий дохід та фінансовий результат підприємства у 2017 та 2018 рр.

Враховуючи прогнозований рівень витрат на 2018 рік оптимізуємо їх суму на основі мінімізації їх рівня в формуванні чистого доходу та отримаємо загальний ефект від оптимізованих показників діяльності ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод», які значно покращать фінансовий результат товариства (табл. 9).

**Таблиця 9.
Вплив оптимізації витрат на показники операційного аналізу в 2018 р.**

Стаття	Прогноз на 2018 р.	Прогноз при оптимізації витрат на 2018 р.	Вплив оптимізації на 2018 р.
Чистий дохід від реалізації, тис.грн.	57175,80	57175,80	0,00
Загальні витрати, тис грн.	52015,65	51057,99	-957,66
Постійні витрати, тис.грн.	7247,00	6289,34	-957,66
Змінні витрати, тис.грн.	44768,65	44768,65	0,00
Валова маржа, тис.грн.	12407,15	12407,15	0,00
Фінансові результати від операційної діяльності, тис.грн.	5160,15	6117,81	957,66
Коефіцієнт валової маржі, %	21,68	21,68	-
Точка беззбитковості, тис.грн.	33426,62	29009,86	-4416,76

Внаслідок оптимізації постійних витрат на 2018 рік, ми отримаємо покращену модель формування фінансового результату (рис.4), оскільки при плановому рівні витрат прибуток ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» становить 5 160,15 тис. грн., то за допомогою резервів економії витрат, прибуток буде складати 6 117,81 тис. грн. Відповідно точка беззбитковості зменшується до рівня 28 585,9 тис. грн. Отже, що при скороченні постійних витрат, відбувається переміщення рівня точки беззбитковості в бік її зменшення та відповідно зростання запасу фінансової міцності. В нашому випадку, при застосуванні заходів спрямованих на скорочення постійних витрат, точка беззбитковості переміщується з 37 329,67 тис. грн. до 28 585,9 тис. грн., а також відбувається приріст фінансового результату від операційної діяльності на суму 1403,05 тис. грн. На основі сформованих прогнозів, щодо виручки від реалізації, здійснюється розрахунок плану виробництва, а служба постачання товариства забезпечує безперерйну поставку матеріалів, сировини й комплектуючих. Також приймається аргументоване рішення стосовно розширення діапазону товарів, що випускаються, враховуючи те, як це відіб'ється на загальних накладних витратах і збільшенні мінімального обсягу виробництва для досягнення крапки беззбитковості.

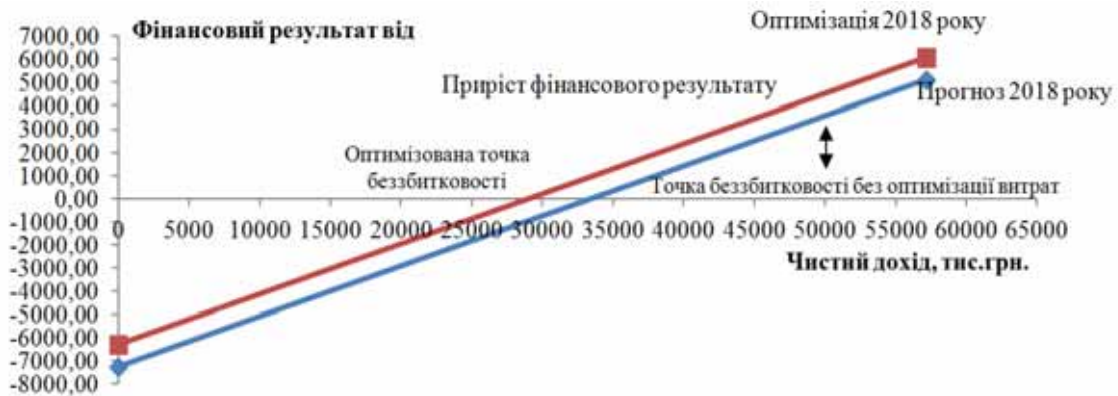

Рис. 4. Чистий дохід та фінансовий результат товариства при оптимізації витрат у 2018 р.

Таким чином, проведення операційного аналізу дозволяє ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод»: планувати обсяг виробництва товариства, оцінити вплив рівня витрат на виробництво, оптимізувати витрати виробництва та проаналізувати вплив даних заходів на прибуток товариства. Можна бути впевненими, що на підприємстві, де аналіз беззбитковості стає регулярно застосовуваним механізмом в оперативному й стратегічному керуванні, такі проблеми, як збитковість виробництва, надвиробництво продукції або неконтрольований ріст витрат, не виникнуть.

Отже, ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод» буде доцільно на 2018 рік здійснити витрати на запланованому нами рівні, що дасть змогу товариству отримати їх економію, наростити обсяги діяльності та згенерувати додаткові фінансові ресурси, які потім можуть бути використані з більш ефективною віддачею.

Висновок. Після проведеного аналізу можна запропонувати заходи щодо оптимізації формування витрат на ПрАТ «Полтавський машинобудівний завод»: оптимізувати показник собівартості продукції за рахунок удосконалення процесу виробництва; удосконалити систему обліку витрат, шляхом організації обліку виробничого браку; підвищити рівень механізації і автоматизації виробничих процесів та використання техніки і модернізації обладнання; збільшити ефективний час роботи обладнання в календарному періоді шляхом ретельного догляду за ним, своєчасного і якісного ремонту; підвищити забезпечення якісною сировиною і матеріалами, вдосконалення зв'язків з постачальниками, комплексне використання сировини, ліквідація втрат, розширення асортименту і підвищення якості продукції; вибрати оптимальний режим роботи товариства, що забезпечить ефективне використання виробничих потужностей; ліквідувати непродуктивні внутрішньозмінні простої, ліквідувати цілоденні простої, прогули і неявки з усіх причин, які не мають об'єктивного характеру.

Отже, стратегічне управління витратами товариства є одним з важливих шляхів забезпечення його розвитку та конкурентоспроможності його продукції на ринку. Управління витратами можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, що формують і впливають на процес виникнення і поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності, а також спрямовані на досягнення оптимального рівня витрат в усіх підсистемах товариства за виконання в них будь-яких робіт. Таким чином, в роботі було приділено увагу механізму мінімізації витрат підприємств машинобудівної галузі в загальній сумі чистого доходу, оскільки для ефективного використання виробничих ресурсів необхідні поважні структурні зміни якісного характеру в сфері їх управління, як складової частини управління витратами в цілому.

Література.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. (з останніми змінами та доповненнями від 8.12.2016р.) // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Система управління витратами на промисловому підприємстві [Електронний ресурс] / А.А. Балан, А.В. Крисенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 3 (13). – С. 43-49. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>
3. Свистун Л.А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки / Л.А. Свистун // Економіка і регіон. – 2017. – № 4 (65). – Полтава: ПолтНТУ. – С.70 – 74.
4. Чичуліна К.В. Удосконалення системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / К.В. Чичуліна, О.С. Петровець // Ефективна економіка. – 2016. – № 5. Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
5. Костецька Н. Стратегічне управління витратами хлібопекарських підприємств / Н. Костецька // Галицький економічний вісник. – Тернопіль: ТНТУ, 2014. – Том 44. – № 1. – С. 138 – 145.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), “Economic code of Ukraine”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-1516.01.2003r>. (Accessed 08 Dec 2016).
2. Balan A.A. and Krysenko, A.V. (2014) , “Cost management system in industrial enterprises”, *Ekonomika: realii chasu* , [Online], vol. 3 (13), available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html> (Accessed 28 Feb 2014).

3. Svystun, L.A. (2017), "Improvement of the enterprise cost management system under the conditions of an unstable economy", *Ekonomika i rehion*, vol. 4 (65), pp. 70-74.
4. Chychulina, K.V. and Petrovets, O.S. (2016), "Improving the management costs of agricultural enterprises", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 12 May 2015).
5. Kostetska, N. (2014), "Strategic cost management of baking companies", *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 44 (1), pp. 138–145.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2019 р.